

Vischnaunca
Tujetsch

Invitaziun

4. Radunonza dil cussegl da vischnaunca

dil trienni 2020/2023

mesjamna, ils 16 da december 2020, allas 20.00 uras
ella halla dalla casa da scola a Sedrun

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 03 dils 11 da november 2020
3. Via d'aventura NEAT – rapport dalla cumissiun preparatorica e damonda da susteniment
4. Sanaziun dil Bogn Sedrun e realisaziun da novas purschidas – credit da planisaziun
5. Niev liug per la dismessa da miardas pils quartiers circumdents (*Tgès'Alva – Niregl*)
6. Orientaziuns
7. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2020/2023

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 03-2020/23 dils 11 da november 2020

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 03/2020/23 dils 11 da november 2020

allas 20.00 uras entochen allas 22.30 uras ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun

---

Presidi:	Ignazi Monn	
Actuara:	Annamaria Monn	
Dumbravuschs:	Sabrina Flepp e Patric Deragisch	
Presents:	11 cusseglierAs, total 11 votantAs (<i>absolut pli 6</i>)	
Aspectaturs:	1	
Cusseglers/as:	Simon Beer, Rueras Arno Berther, Surrein Gebharda Berther, Rueras Otto Curschellas, Sedrun Patric Deragisch, Gionda	Sabrina Flepp, Sedrun Guido Friberg, Sedrun Andri Giossi, Sedrun Ignazi Monn, Sedrun Reto Schmid, Sedrun Cyril Steiger, Zarcuns
Suprastonza:	Martin Cavegn, president communal Renato Decurtins, genau Gian-Reto Nufer, genau	Guido Monn, genau Daniel Schmid, genau
Cumissiu da gestiu:	Primus Deragisch, cumissiu da gestiu Baseli Huonder, cumissiu da gestiu Severino Solèr, cumissiu da gestiu	
Collaboraturs:	Karin Bär, contabilista Adrian Deragisch, menader menaschi tecnic	
Suppleant:	Riccardo Monn, Sedrun	
Perstgisas:	Toni Cathomen, cusseglier da vischnaunca Simon Collenberg, menader center communal	

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 02 dils 7 d'october 2020
3. Preventiv 2021
4. Orientaziuns
5. Varia

1. Tractanda   Avertura

Ignazi Monn, president dil cussegl da vischnaunca:

Deplorablamein ei la situaziun actuala partenent il coronavirus malsegira sco aunc mai. Era sche las medias han rapportau ier ch'ei vegn proximamein sil marcau ina virola encunter quei virus, savein nus ir da quei anora che nus stuein sefatschentar aunc bien a ditg cun quella situaziun. Jeu supplicheschel vus da tener en las mesiras sco ei vegn pretendiu dil cantun e dalla Confederaziun. Segiramein ei quei in novum en nossa vischnaunca ch'il cussegl da vischnaunca meina atras ina radunonza cun mascra. Jeu sperel che quei detti buca disa e mondi gleiti alla fin.

Oz essan nus seradunai cheu ella halla plurivalenta Dulezi per tractar ed approbar il preventiv 2021. Da cheu anora lessel jeu engraziar alla suprastonza communal cun ses responsabels per l'elavuraziun dil bien e surveseivel messadi. Scadin cass van els da quei anora che tut va vinavon sco tochen da cheu. Tgei influenza negativa ch'il coronavirus savess ver duront quei onn ora savein nus mo s'imaginar. Per quei eisi impurtont da tener en las posiziuns dil preventiv aschi bein sco pusseivel. Duront igl onn ora sa ei dar enqual sorpresa sco per exempel las grondas malauras digl october 2020.

Il preventiv d'uonn corrispunda pli u meins a quels dils onns currents. La gronda part dallas entradas ed expensas ein dadas. Naturalmein dat ina ni l'otra caussa da discussiunar. Ord quei motiv essan nus era seradunai questa sera. Jeu supplicheschel vus cusseglieras e cussegliers da far part alla discussiun e far vossas damondas ni objecziuns. Ultra da quei essas vus obligai da respectar il regulativ da fatschentas tenor la constituiun da nossa vischnaunca. Damai che nus purtein oz ina mascra e havein gronda distanza in da l'auter, supplicheschel jeu in e scadin da far las damondas ni objecziuns intec pli dad ault che usitau. Engraziel fetg persunter.

2. Tractanda   Approbaziun dil protocol nr. 02 dils 07-10-2020

Il protocol nr. 02 dils 7 d'october 2020 vegn approbaus unanimamein.

3. Tractanda   Preventiv 2021

Introducziun entras Martin Cavegn, president communal:

Il preventiv vala sco in cudisch da duers per la vischnaunca da Tujetsch cun lur differents menaschis communs. Medemamein ei quei era in carnet da duers pils gremis communs. Sper quella funcziun ei il preventiv in instrument pil management.

Eifer il preventiv ein certas expensas fixas, autras posiziuns ein perencunter variablas. Il medem savein nus constatar tier las investiziuns. Certas investiziuns ein fixas, autras investiziuns variablas. Tier las investiziuns variablas stuein nus metter prioritads. Tier las expensas ed investiziuns variablas drova ei era curascha per far las midadas necessarias.

La damonda principala ei: *Tgei savein nus prestar ord vesta finanziaria?* Per saver rispunder quella damonda, basegna ei in plan da finanzas pils proxims 15 onns. Il plan sto risguardar il svilup dalla popula-ziun ed il svilup dall'economia. Nus havein elavurau in tal plan da finanzas che cumpeglia las expensas, las entradas e las investiziuns (*projects turistics ed infrastructura*).

Ina ulteriura damonda impurtonta ei: *Tgei expensas ed investiziuns han per consequenza ch'il diember dils habitonts crescha?* Per salvar ed augmentar il diember dils habitonts stuein nus crear novas plazzas da lavur sco era mantener las plazzas existentas. Nus savein perseguitar che pliras personas indigenas habiteschan ordeifer, schegie ch'ellas lavuran a Tujetsch. Daco ei quei il cass? Co savein nus interveg-

nir per che quellas personas tuornien anavos a Tujetsch? Tgei ein insumma ils motivs da habitar ni da secasar a Tujetsch?

Il president communal presenta il plan da finanzas 2021-2035:

Per las investiziuns necessarias basegna la vischnaunca mieds liquids. Igl onn 2021 ein frs. 2.4 milliuns previ per investiziuns en vias, in onn pli tard caschuna la sanaziun dil Bogn Sedrun cuosts ella summa da rodund frs. 7 milliuns. Per ch'ils menaschis communals funcziuneschien drova la vischnaunca mieds liquids (mieds liquids + dabiens – deivets a cuorta vesta) ella summa da frs. 5 milliuns.

Actualmein (stan dil december 2020) muntan ils deivets a liunga vesta a frs. 7 milliuns. Sin fundament dallas investiziuns planisadas pils proxims onns eisi pusseivel che quels creschan sin frs. 18 milliuns. En quella calculaziun ein megliers quens annuals ni contribuziuns extraordinarias buca risguardai. Silsuententer sa la vischnaunca sminuir ils deivets a liunga vesta sin frs. 8 milliuns entochen igl onn 2035. Tier il diember dils habitonts quenta la suprastanza communal cun in augment da 10 personas per onn. La cumpart dil deivet a liung termin per in singul habitont munta pigl onn 2019 a -frs. 3'981.00. Tochen igl onn 2024 s'augmenta il deivet sin -frs 13'900.00 per in singul habitont. Sco gia menziunau ein megliers resultats tier ils rendaquens e contribuziuns extraordinarias buca risguardai ella planisaziun. Suententer 2024 sesminuescha il deivet tochen igl onn 2035 sin frs. -7'163.00 per ina persuna. Il cantun Grischnun valetescha vischnauncas cun in deivet net sur frs. 5'000.00 per persuna sco vischnauncas cun gronds deivets.

L'energia alpina ei vegnida incaricada dad era elavurar in plan da finanzas per ils proxims 15 onns – pia 2021-2035. Sin fundament dalla planisaziun e l'analisa dils mieds liquids (bilanza) ha la vischnaunca fixau comunablamein cull'energia alpina els documents strategics la contribuziun ord il gudogn che l'energia alpina sa ord vesta da sia capaciad finanziala contribuir annualmein alla vischnaunca Tujetsch. La vischnaunca Tujetsch vesa sin fundament dil plan da finanzas tgei contribuziuns ch'ella retscheiva ils proxims 15 onns dall'energia alpina e sa aschia planisar quellas entradas.

Gliendisdis vargau ha la seduta preparatorica cul president e vicepresident dil cussegl da vischnaunca per la seduta dad oz giu liug. A caschun da quella seduta ei la damonda curdada, daco ch'igl ei vegniu engaschau ina persuna supplementara tier l'administraziun communal. Ord quei motiv presentel jeu oz cuort a vus il team dall'administraziun. L'administraziun communal ei uss suenter igl engaschament dallas novas collaboraturas dotada cun 5.4 plazzas. Vitier vegn la piazza dil president communal che munta a 50%. Quei pensum da lavur ei denton sutdotaus e tonscha buca da cuvierer il camp d'incumbensas multifar. La gronda problematica ein las pendenzas che l'administraziun communal ha stuiu spustar il davos temps, damai ch'ella ha buca avunda capaciad. Da l'autra vart essan nus vidlunder vid introducir process e survetschs digitals quei ch'ei medemamein cumbinau cun dabia lavur. Ultra da quei sundel jeu visaus vi sin sustegn tier ils affars administrativs, damai che miu pensum da lavur munta sulettamein a 50%. Vitier vegn che duas collaboraturas van el decuors dils proxims tschun onns en pensiun. Nus havein fatg persenn ch'igl ei ina gronda sfida da recrutar personas dil fatg sil sector communal. Quellas personas ein fetg tschercadas. Ord quei motiv vulein nus prender sez la bitgetta enta maun ed introducir ina persuna els differents affars communals. La nova collaboratura vegn a frequentar ina scolaziun sin in sector communal. Cumparegliau culla vischnaunca da Mustér ei l'administraziun communal buca surdotada.

La cumpetenza da crear plazzas schai tier la suprastanza communal tenor artechel 41 alinea m) dalla constituziun communal. Tenor artechel 4 alinea 2 dalla lescha da finanzas cantunala setracta ei cheu d'ina expensa ligionta aschia ch'il cussegl da vischnaunca ha buca la pusseivladad da strihar ni reducir quella posiziun.

Martin Cavegn presenta la survesta dils credits d'impegn:

Sur da tuts credits decidan ils gremis communalis cumpetents a caschun d'ina seduta separata. Jeu vi presentar a vus il project Casti da Putnengia. Nus stuein esser loschs sin nossa cultura, sin nossa historia e s'identificar cun Tujetsch. Nus astgein tuts esser loschs d'esser tuatschins. Il casti da Putnengia ei per mei persunalmein in liug d'identificaziun. Nus stuein far ina investiziun el casti da Putnengia per saver nezegiar quei monument sin pliras modas. La finamira ei da crear in liug per differents eveniments culturals ed in liug da divertiment (grillada eav.). Ultra da quei duei il casti vegnir colligiaus cullas sendas da viandar. Igl ei previu da construir ina tuor ord lenn sco vus veseis sin quei maletg.

Ultra da quei ha l'emprendista Riana Deragisch elavurau in concept per la realisaziun d'ina casa da giugs ella casa da scola a Rueras. La purschida duei attrer hosps durant ils dis da mal'aura. Vinavon essan nus cunfrontai cul provediment medicinal digl avegnir. Nies miedi da casa va gleiti en pensiun. Actualmein essan nus vid elavurar in concept ensemen cun Grisomed. Jeu sun ius da quei anora che Grisomed lavura ora in concept. Quei ei denton buca il cass, quell'organisaziun ha sulettamein surpriu in mandat da cussegliazion.

Plaid da Primus Deragisch, president dalla cumission da gestiun:

Il 19 d'october 2020 havein nus dilucidau il preventiv 2021 ensemen cun la suprastanza communal e la contabilista Karin Bär.

Sin pagina 29 dil messadi ei la survesta finanziaria dalla vischnaunca veseivla. Ord il quen da gudogn e sperdita seresulta in cashflow – pia il gudogn avon che far amortisaziuns – ella summa da frs. 946'910.00 visavi investiziuns nettas da frs. 4'560'900.00. Ils deivets dalla vischnaunca creschan per frs. 3'613'990.00 e quei senza trer en consideraziun ina eventuala sanaziun dil Bogn Sedrun. Per quei sto la devisa dalla vischnaunca esser da far investiziuns cuzzontas e bein ponderadas. Surtut tier investiziuns che caschunan egl avegnir onn per onn gronds cuosts annuals eisi d'esser fetg precauts. Nus avertin da risguardar giavischs da differentas gruppaziuns.

Deivets ein spert caschunai. Sanar l'entira situaziun finanziaria dalla vischnaunca ei ina lavur hanada e stentusa, cunzun sche la davosa consequenza fuss d'alzar il pei da taglia. Che gest lezza decisiun ei buca fetg populara stoiel segiramein buca explicar cheu.

Sco quei ch'igl ei veseivel el preventiv, ha la suprastanza previu da sanar ni ereger novs parcadis per ina summa da biabein frs. 730'000.00. In concept da parcadis ei denton buca aunc avon maun. Era las taxas per parcadis ein buca vegnidadas adattadas.

Plinavon eisi era veseivel ch'ils responsabels han entschiet cun las lavurs da sanaziun dallas vias communalas. Il manteniment vegn era egl avegnir a caschunar gronds cuosts. La sanaziun dallas vias ei denton pli che necessaria.

Nus fagein era attents che la halla plurivalenta Dulezi ensemen cun la piazza da sport caschunan pigl onn 2021 in deficit da biabein frs. 120'000.00, quei ch'ei cumparegliau cul preventiv 2019 in pulit carschament.

Vus haveis ussa pia udiu nossa resumaziun sur dalla situaziun finanziaria da nossa vischnaunca. Il beinstar da nossa vischnaunca pertucca in e scadin. Per quei vulein nus animar da nezegiar il mument per tematisar quei fatg e sperein sin ina viva ed engaschada discussiun. Ideas, concepts ni era mo menziuns co mantener e menar vinavon ina sauna politica finanziaria ei in fatg che schai segirafranc egl interess da nus tuts.

Nus essan pertscharts ch'igl ei buca sempel da refuser giavischs da convischinas e convischins. Dir na drova curascha, engaschi e procura magari per diras discussiuns cun petents per saver declarar ils mo-

tivs. Alla fin vala ei denton d'anflar ina via che cuntenta a liunga vesta la pluralitad. Che quei ei buc adina sempel, da gliez essan nus pertscharts.

Nus engraziein a mintgina ed a mintgin che s'engascha sin ina moda ni l'otra pil beinstar communal.

Debatta d'entrada

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Jeu hai analisau las cefras dil preventiv 2021 cun precauziun e cumparegliau quellas cul preventiv 2020. Tier la sparta finanzas e taglias hai jeu fatg persenn in augment da mo frs. 170'000.00 e quei malgrad il grond augment tier la cumpart dil gudogn dall'energia alpina. Tier las entradas da taglia dil preventiv 2021 seresulta enviers il rendaquen 2019 in minus d'in miez milliun. Era il cashflow hai jeu priu detagliau sut la lupa. Igl onn 2015 muntava quel el preventiv a frs. 530'000.00. El rendaquen eisi resultau in cashflow da frs. 3 milliuns. Il preventiv pigl onn 2020 muossa in cashflow da rodund frs. 1 milliun. Sch'il coronavirus fa buca in streh atras il rendaquen 2020 vegnin nus a contonscher in cashflow da dus milliuns sco ils davos onns. La facultad netta per in singul habitont dat a mi da studegiar. Quella munta igl onn 2023 ad in minus da frs. 7'000.00. Il president communal ha menziunau che quei indicatur crescha el decuors dils proxims onns sin -frs. 13'000.00. Quei astga buca capitar, damai ch'il cantun Grischun valetescha ina vischnaunca cun in deivet da varga -frs. 5'000.00 per in habitont sco vischnaunca cun ina gronda debitaziun. Il cantun vegn en ina tala situaziun ad observar nossa situaziun finanziaria cun grond interess. Quei stuein nus evitar per tut prezi. Las investiziuns ein ord mia vesta dependentas dil cashflow che seresulta annualmein. La finala sto il cussegl da vischnaunca approbar mintga singula investiziun. Ei vala da tener en egl il deivet maximal ella summa da -frs. 5'000.00 per in singul habitont.

Jeu prendel aunc posiziun sillas explicaziuns dil president communal en connex cullas habitaziuns a Tujetsch. Nus havein pliras persunas che lavuran a Tujetsch - han denton lur domicil a Mustér. Quei schai vid il fatg ch'ei manca habitaziuns adequatas e pagablas en nossa vischnaunca.

Tractaziun dil quen da gudogn e sperdita 2021

0210.3010.00 – Pagas dil personal d'administraziun e menaschi

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

El preventiv 2021 hai jeu fatg persenn che la summa da pagas dil personal dall'administraziun communal ei s'augmentada. Con biaras persunas lavuran ell'administraziun communal? Tenor miu meini schai l'organisaziun dil personal tier l'executiva. La suprastonza communal sa scaffir ina piazza. Il cussegl da vischnaunca sto denton approbar il preventiv cun tut ils cuosts cuntenti. Cheutier s'auda era la summa da pagas. Sco quella vegn silsuenter impundida – ei caussa dalla suprastonza. Tochen oz eisi mai stau la discussiun che l'administraziun communal seigi sutdotada. Ord optica externa hai jeu l'impressiun che l'administraziun communal fa buna lavur. Jeu hai buca fatg persenn che lavur dall'administraziun communal seigi buca cuntenteivla. Il president communal ha menziunau las pendenzas ch'ei da liquidar e fatg attents sil grond diember da baghetgs ch'igl uffeci da baghegiar ha aunc da prender giu. Ord quei motiv eisi plausibel daco che quella piazza ei vegnida scaffida. Jeu supplicheschel denton la suprastonza communal d'ir sur ils cudischs en dus tochen treis onns ed analisar, schebein ei basegna aunc quella piazza naven digl onn 2024. Jeu sai star davos quella piazza. Quella duei denton buca vegnir fixada a liunga vesta.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu haiel fatg semeglionts patratgs sco il cusseglier Arno. Il president communal ha saviu argumentar ils motivs en sia introducziun. Sche la piazza vegn scaffida per in temps limitau cugl intent da luvrar si tuttas pendenzas e silsunter puspei abolida, allura saiel jeu suandar la motivaziun. Denton gest tiel maun public fan ins meinsvart persenn ch'ei vegn scaffiu plazzas e silsunter restan quellas senza mai duandar pli tard la legitimaziun. Mia damonda: Vegn la piazza scaffida sulettamein per in temps limitau?

Martin Cavegn, president communal:

Per l'ina van duas collaboraturas en pensiun el decuors dils proxims 3 tochen 4 onns. Aschia stuein nus introducir ina nova collaboratura els affars communal. L'administraziun communal presta buna lavur. Pliaras pendenzas ei denton vegnidas spustadas, damai che l'administraziun ha buca avunda capacita. Il quantum da lavur ei gronds sch'ins pren per exempel mo ils 150 cass pendants digl uffeci da baghegiar sut la lupa. Quei uffeci ha en cumparegliaziun cun quel dalla vischnaunca da Mustér ina piazza cumpleina pli pauc. Nus stuein elavurar concepts, far calculaziuns da cuosts e far planisaziuns. Quei ei tut cumbinau cun lavur ch'enzatgi sto liquidar. La situaziun dil persunal ei analisada da rudien. Nus havein buca engaschau persunas supplementaras per beiber comunablamein caffè.

Tgei fagein nus cugl uffeci da taglia, cura che la collaboratura Annamaria Monn va en pensiun? Nus savein dar quella lavur al cantun Grischun a Cuera. Quei fuss il pli sempel, denton allura va quella lavur a piarder en nossa vischnaunca. Nus stuein s'organisar e s'adattar alla situaziun e buca stuschar ora las pendenzas ch'ei avon maun.

2192.3130.17 – Lavur sociala en scola

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

Daco introducescha la suprastonza communal il survetsch dalla lavur sociala ella scola a Sedrun? Fa quei basegns ni ei quei moda oz? Tgi engascheis vus? Co vesa il pensum da lavur da quella persuna ora? Sto quella persuna haver enconuschientschas dil romontsch?

Daniel Schmid, genau:

Ella Bassa ei la situaziun sestabilisada. Perencunter tier nus ei il basegns avon maun. Il team scolastic ha l'incumbensa d'instruir ils affons e buca da sefatschentar culs quitaus dad els. La finamira ei che la luvrera sociala sa sedar giu culs affons e lur quitaus. Aschia sa ella descargar ils scolasts sco era sustener ils geniturs. Nus essan stai en contact cun la Casa Depuoz che ha inoltrau ina offerta ella summa da frs. 60'000.00 per quei survetsch. Quei ei denton in prezi memia ault. Il cussegl da scola sclarescha actualmein tgei pusseivladads ch'ei dat. Ina opziun ei d'encurir sez ina persuna culla savida necessaria. Da niev ei ina sligiaziun culla Casa Depuoz seresultada che schai eifer quels frs. 20'000.00. Quei survetsch ei da gronda impurtonza per la vischnaunca. Priu il cass ch'ils affons fan schliatas experientschas en scola, sai ei capitar ch'els badunan pli tard Tujetsch muort quei motiv.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sundel buca diltut cuntents cun la risposta dil suprastont Daniel Schmid, cunquei ch'jeu haiel tschentau per mei la medema damonda. Ei in basegns concret avon maun ni suondein nus in trend? Jeu sundel buca in amitg dil scaffir plazzas preventivamein, mobein allura cul basegns ei indicaus. Nossa vischnaunca respectivamein la scola ei buca aschi gronda ed ord mia vesta surveseivla. Jeu sundel dil

meini ch'ils geniturs ein ell'emprema lingia responsabels per lur affons. Cun agid dils scolasts sco pedagogs e sch'ei fa basegns cun agid specialisau extern eisi pusseivel da slijar biars problems. Ei dat gia oz biaras instituziuns che porschan agid en caussa e survetschs ch'ins sa trer a nez. Nus essan buca pertscharts da tuttas purschidas. La problematica vesel jeu sulet ch'ei vegn ozildi cussegliu bia, denton negin che pren decisiuns e porta era la responsabladad. Mias damondas: Fa ei veramein basegns da scaffir ina ulteriura purschida? Setaglia quella purschida buca cul post dalla lavur da giuventetgna per la quala nus impundin era frs. 20'000.00 per onn?

Daniel Schmid, genau:

Gie, ei fa basegns. Nus havein constatau ch'ei dat adina dapli problems en scola. Igl ei buca ils affons indigens, mobein ils affons digl exterior che procuran pils problems. Tier quels affons regia ina certa tensiun a casa e quella portan els en scola. La lavur da Gabriela Cabalzar, promotura dalla giuventetgna Cadi sedrezza allas scolaras ed als scolars naven dalla 7. classa. Ei basegna denton gia in sustegn naven dalla scoletta entochen tier la 6. classa. Ei setracta cheu d'in pign pensum da lavur d'in miez di. Quel setaglia buca cun las ulteriuras purschidas socialas.

Gian-Reto Nufer, genau:

L'educaziun digl affon schai ella responsabladad dils geniturs. Denton magari ston ils scolasts era sefatschentar cun tematicas dall'educaziun. Sut la posiziun ovras socialas (5720.3637.00 – *Contribuziuns per privats*) havein nus previu cuosts ligionts ella summa da frs. 100'000.00 per la dimora d'ina persuna giuvna en in'instituziun speciala. Quell'expensa havessen nus forsa saviu evitar cugl agid d'ina luvrera sociala. Il team scolastic ei staus surdumandaus tier quei affon e ha buca anflau il dretg fil tier el. Cugl agid d'ina luvrera sociala savein nus slijar tals problems d'in affon naven da pign ensi.

3410.3010.00 – Pagas dil personal d'administraziun e menaschi

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Jeu hai constatau che quella funcziun el quen da gudogn e sperdita cumpeglia quella nova posiziun. Daco ei quei il cass?

Martin Cavegn, president communal:

Avon era la paga da nies pedel Pio Hendry risguardada sut la funcziun dil menaschi tecnic. Damai ch'el ei engaschus per la gronda part sco pedel dalla halla plurivalenta Dulezi e dalla Residenza Dulezi e liquidescha mo paucas lavurs pil menaschi tecnic ei quella midada sedada.

Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca:

Ils cuosts pil manteniment dall'ustria che secatta sper lag da Claus ein ordvarts gronds. Daco seresultan tals cuosts tier in baghetg ch'ei vegnius eregius avon paucs onns? Vinavon hai jeu constatau che l'ustria porta in tscheins annual da frs. 3600.- alla vischnaunca e da l' altra vart seresultan cuosts d'energia sco era ulteriurs cuosts da totalmein frs. 3000.- Co secumpona il tscheins d'affittaziun dall'ustria al lag da Claus? Setracta ei cheu dad in tscheins pauschal ed ein ils cuosts assessorics sco aua, electriciad eav. includi en quella summa?

Guido Monn, genau:

Igl ei previu d'engrondir la terrassa en direcziun vest. Plinavon vegn il plantschiu dalla terrassa remplazaus. Las preits dallas tualettas ein setratgas taluisa ch'ellas sedistaccan plaunsiu. Quellas lavurs da manteniment ein necessarias per ch'igl object mondi buca en decadenza.

Martin Cavegn, president communal:

Gie, tier il tscheins d'affittaziun setracta ei d'ina pauschala ed il current electric sco era ils ulteriurs cuosts ein cumpri en quella summa.

Suenter ina stad che ha atratg massa hosps al lag da Claus ei la sviulta dall'ustria segiramein s'augmentada. Igl ei denton grev d'augmentar il tscheins d'affittaziun pil mument. Ord quei motiv eisi prudent da spitgar giu in tochen dus onns e serrar giu silsuenter in niev contract d'affittaziun che stat en relaziun cullas entradas.

Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca:

Jeu fetgel la proposta d'adattar il tscheins d'affittaziun dall'ustria al lag da Claus, cura ch'ei dat midadas vid il contract d'affittaziun denter las duas partidas, denton sil pli tard per igl onn 2022. Quei sa esser in tscheins moderau da basa cun ina cumpart silla sviulta, priu il cass che quella survarga ina certa summa.

Votaziun davart la proposta da Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca: Adattar il tscheins d'affittaziun per l'ustria dil lag da Claus naven digl onn 2022:

Il cussegl da vischnaunca decida cun 10 vuschs encunter 1 vusch d'adattar il tscheins d'affittaziun dall'ustria dil lag da Claus naven digl onn 2022.

6150.3111.00 – Acquist mobílias, maschinas, vehichels

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Daco eisi previu d'installar uras da parcar. Duein las zonas blauas puspei vegnir introducidas? Da tgei parcadis setracta ei cheu?

Guido Monn, genau:

Ei vegn elaborau in niev concept da traffic sco era in reglament per las taxas da parcar. Da tgei parcadis ch'ei setracta e tgei zonas che vegnan introducidas ei pil mument aunc aviert.

8110.3140.10 – Manteniment alps e pastiras

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

La summa totala da frs. 75'000.00 cumpeggia frs. 10'000.00 per material en connex cul schurmetg dil muvel encunter il luf. Daco ein quels cuosts cunteni en quella posiziun?

Martin Cavegn, president communal:

Il luf ei anavos e caschuna grondas sfidas pils purs. Nus vulein segidar culs purs che han lavur supplementara muort il luf. Per las alps da nuorsas drova ei tgauns pil schurmetg dalla muntanera. Il luf ca-

schuna bia lavur pils purs. Era sin las alps da vaccas mumma ein ils purs obligai da proteger ils viandonts cun clauder ora sendas. Cun financiar ils cuosts pil material el connex cul schurmetg dil muvel e las uras da lavur per far seiv savein nus sustener ils purs. Nus essan obligai da porscher maun e segidar culs purs.

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

Il puresser ha ina gronda impurtonza per nossa vischnaunca. Da surpender quels cuosts ei denton fetg generus. La damonda che nus stuein tschentar: Con lunsch ei la vischnaunca obligada da segidar? Tgei schai ella responsabladad dil maun public e tgei dil maun privat? Jeu sundel cunscients che quei ei ina gronda problematica pils purs. Autras branschas ein denton era cunfrontadas cun sfidas, per exempel la gastronomia che ha da cumbatter cun la pandemia (coronavirus). Nus stuein ver quitau e sclarir tgei ch'il maun public sto financiar e tgei cuosts ch'ils privats han da surpender. Nus havein tochen oz ina clara logica quei che pertucca la repartiziun dils cuosts. Las lavurs da manteniment vid tegias, vias e vid l'ulteriura infrastruttura pil puresser surpren la vischnaunca. Quei ein pia tut cuosts vid l'infrastruttura che s'auda alla vischnaunca, che survescha denton al puresser. Cun l'approbaziun da quels frs. 10'000.00 per las lavurs da far seiv ed il material corrispudent midassen nus il sistem da finanziaziun. Cun quei pass entschavess la vischnaunca numnadamein a surpender cuosts da menaschi ch'ils purs da nuorsas havessen schiglioc da purtar. Nus passassen d'in sustegn d'infrastruttura, pia d'in sustegn indirect ad in sistem da subvenziuns directas. Da miu avis ei quei la fallida via. Il sistem da subvenziuns directas pil puresser ei buca caussa dallas vischnauncas. Era la regulaziun dil luf e las mesiras flancontas ein buca caussa dallas vischnauncas. Quei ein tut pensums dil cantun e dalla Confederaziun. Ei fa buca senn che la vischnaunca semischedi en cheu. Ei duei era valer per tut ils purs il medem. Da tractar ils purs da nuorsas tuatschins auter ch'il purs da nuorsas en x-ina outra vischnaunca ei buca plausibel. Sch'ei drova sustegn, duein ils purs pia setener vida il cantun e la Confederaziun. La vischnaunca ha buca da sefatschentar cun quei affar. Ord quels motivs fetgel jeu la proposta da strihar quella summa da frs. 10'000.00.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu mondell d'accord cul votum digl Arno – la politica dil luf vegn fatga dalla Confederaziun e dil cantun. Ord mia vesta duein consequentamein era la Confederaziun ed il cantun purtar la responsabladad ed ils cuosts persunter e sustener ils purs e las vischnauncas pertuccadas. Per mei va ei buca per buca sustener ils purs tier lur problems cul luf. Cun quei agir dalla vischnaunca dess ei denton in sustegn che pertucca mo singuls purs, quei che scaffescha baul ni tard malaveglia. Da l'outra vart vegnessen cantun e Confederaziun descargai da lur responsabladad dad era procurar pils mieds finansials per sustener ils purs.

Jeu haiel tuttina aunc ina damonda: Pertgei ei quella summa vegnida integrada tiel puresser? Pil schurmetg da sia muntanera ei il pur responsabels. Ei va tenor l'explicaziun dil president communal plitost per schurmegiar ils viandonts dallas muntaneras ed en quei cass pertucass quei tenor miu meini plitost la sparta turissem.

Votaziun davart la proposta dil cusseglier Arno Berther – Strihar frs. 10'000.00 pil schurmetg dil muvel encunter il luf ord la *posiziun 8110.3140.10: Manteniment alps e pastiras*:

Il cussegl da vischnaunca decida cun 7 vuschs encunter 4 vuschs da strihar la summa da frs. 10'000.00 previda pil schurmetg encunter il luf ord la *posiziun 8110.3140.10: Manteniment alps e pastiras*.

Martin Cavegn, president communal:

La summa da frs. 10'000.00 savessan nus era attribuir alla sparta turissem. Ei va oravontut per clauder ora sendas da viandar. Ils purs fan attents sillas vaccas mumma cun montar tablas d'informaziun e fan seiv entuorn las sendas da viandar. Quei ei cumbinau cun dabia lavur. Nus astgein buca sutschazegiar quellas problematicas. La finala stuein nus segidar in cun l'auter e far tut nies pusseivel.

8200.3141.01 – Manteniment vias d'uaul

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

Tgei cumpart dils cuosts surpren il cantun Grischun tier il manteniment dallas vias d'uaul?

Guido Monn, genau

Il cantun surpren ina cumpart da 60% e 70% dils cuosts che seresultan. Tier la via da maschinas dil Tgom surpren il cantun per exempel 70% dils cuosts.

8400.3149.30 – Manteniment infrastruttura turistica

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

Da tgei expensas setracta quei exact?

Guido Monn, genau:

Silla piazza da giugs a Sedrun eisi previu da construir in niev begl, plazzar novs bauns e meisas supplementaras sco era d'installar in ulteriur urdein per affons.

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

Era la summa da frs. 10'000.00 per clauder ora trutgs da viandar ei ina expensa che la vischnaunca fa per privats e fuss perquei da strihar ord il preventiv. Alps e pastiras ein spazi public che mintgin astga guder. Tgi che caschuna prighels enten far diever da quei spazi, sto interprender tut per che persunas e caussas prendien negin donn. Ei fuss pia caussa dils proprietaris dallas vaccas-mumma da mirar che quellas caschunien negins donns e buca caussa dalla vischnaunca da prender mesiras da schurmetg. Jeu deploreschel che la responsablada privata vegn stuschada giu silla vischnaunca e silla cassa communal. Il schurmetg dallas persunas duei denton en mintga cass esser garantius e sch'ils responsabels privats fan buca lur duer, datti quasi strusch auter che prender quels cuosts silla vischnaunca.

9500.4120.01 – Concessiuns e patentas

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Daco ei quella summa pli bassa visavi il preventiv 2020 ed il rendaquen 2019?

Martin Cavegn, president communal:

El rendaquen 2019 ein las entradas ord l'explotaziun da glera pils onns 2018 e 2019 cuntenidas. Tier la summa dil preventiv 2020 eran las entradas ord la concessiun per la Viafier federala cuntenidas. Per quellas entradas havein nus denton creau in conto separat.

Tractaziun dil quen d'investiziuns 2021

Ei dat neginas damondas tiel quen d'investiziuns.

Votaziuns:

a) Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein il preventiv 2021 dil quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca da Tujetsch.

b) Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein il quen d'investiziuns 2021 dalla vischnaunca da Tujetsch.

c) Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein da schar il pei da taglia d'entrada e da facultad per igl onn 2021 sin 95% dalla taglia semplia dil cantun.

d) Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein da fixar il pei da taglia sin schischom per igl onn 2021 sin 1.5‰.

Las fatschentas vegnan aunc suttamessas alla radunonza communal.

4. Tractanda   Orientaziuns

Guido Monn, genau:

La lavurs vid ils donns dallas malauras ein sin buna via. Biaras lavurs ein gia ventschidas. Paucas lavurs ston vegnir spustadas silla primavera 2021. Las lavurs vid la via dil Tgom ein terminadas per uonn e la via sa vegnir nezegiada durant igl unviern per ir cun gianellas.

Martin Cavegn, president communal:

La lescha da taglia communal havein nus revidiu ed approbau eifer la suprastanza communal. Sin fundament dalla nova lescha da vischnauncas ha la suprastanza saviu far quella revisiun, damai che la lescha ei sulettamein vegnida adattada allas leschas surordinarias.

Actualmein essan nus aunc silla tscherca da personas ch'ei promptas da survegilar la deponia Prau Cumin durant 1 ura e miez, quei mintgamai la sonda avonmiezdi.

5. Tractanda   Varia

Ignazi Monn, president dil cussegl da vischnaunca:

Proxima seduta dil cussegl: *mesjamna, ils 16 da december 2020*

Proxima radunonza da vischnaunca: *venderdis, ils 18 da december 2020*

Il president dil cussegl siara la radunonza, engrazia per la buna disciplina e giavischa aunc ina biala sera.

actuara:
Annamaria Monn

president:
Ignazi Monn

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
04-2020/2023

Via d'aventura Neat

rapport dalla cumissiun preparatorica e

damonda da susteniment

Messadi

dalla suprastonza communal e la cumissiun preparatorica al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

L'Alp Transit cul denterplazzal a Sedrun ha svegliu tier ils tuatschins bia speranzas pigl avegnir, principalmein cul project Porta Alpina. Quei ei in'attracziun singulara che porscha ina colligiaziun directa cul traffic internaziunal, il pli profund ascensur dil mund ed il pli liung tunnel da viafier dil mund. Deplorablamein ei quei project vegnius spustaus, silmeins pil mument. Era tut ils centers d'informaziun a Bodio, Erstfeld ed a Sedrun han serrau lur portas, per part ein quels vegni sligiai si.

Per che quei grond project cun tut sias acquisiziuns resti en memoria alla populaziun ed a nos hosps ha Gelgia Deplaz inoltrau ils 27 d'october 2017 la moziun Via da tema NEAT al president dil cussegl da vischnaunca Tujetsch. A caschun dalla seduta dils 8 da november 2017 ha il cussegl da vischnaunca tractau quella e decidiu unanimamein da surdar la moziun Via da tema NEAT alla suprastonza communal. La moziun ei vegnida acceptada, aschia che la suprastonza communal ha tenor art. 41 dil regulativ da fatschentas dils 1 da schaner 2011 giu da corrispunder ad ella enteifer in miez onn.

A caschun dalla seduta dils 6 da december 2017 ha la suprastonza communal susteniu la moziun ed elegiu ina cumissiun preparatorica. L'incumbensa dalla cumissiun ei d'elavurar in concept che cumpeglia il liug, l'idea, la finanziaziun dalla construcziun e dil manteniment dalla via sco era l'organisaziun e finanziaziun dil menaschi da tala. Alla cumissiun fan las suandontas personas part:

- Gelgia Deplaz, moziunara
- Placi Berther, advocat
- Priska Berther, interprendidra
- Peter Koemeter, meinafatschenta
- Ervin Monn, biolog

Per l'elavuraziun dil concept ha il cussegl da vischnaunca concediu in credit ella summa da frs. 7'500.00.

2. Planisaziun e fundaziun dall'uniun NEATural

Duront ils davos treis onns ei la cumissiun seradunada 21 gadas. Ils commembers dalla cumissiun han retschiert pliras incumbensas. Duront plirs luvratoris ha la cumissiun collaborau culla firma Otto Steiner Sarnen e sefatschentada co e nua realisar la Via tematica Neat. Plirs preprojects ein stai sin meisa. A caschun dalla seduta dils 16 da december 2020 astga la cumissiun preparatorica presentar al cussegl da vischnaunca il concept final che senumna Via d'aventura NEAT.

Per ademplir las cundiziuns dallas instituziuns e dils investurs ha la cumissiun fundau in'uniun purtadra cul num NEATural. Suenter che la cumissiun Via da tema NEAT ei abolida, duei quell'uniun realisar e procurar per il manteniment dils posts dalla Via d'aventura NEAT.

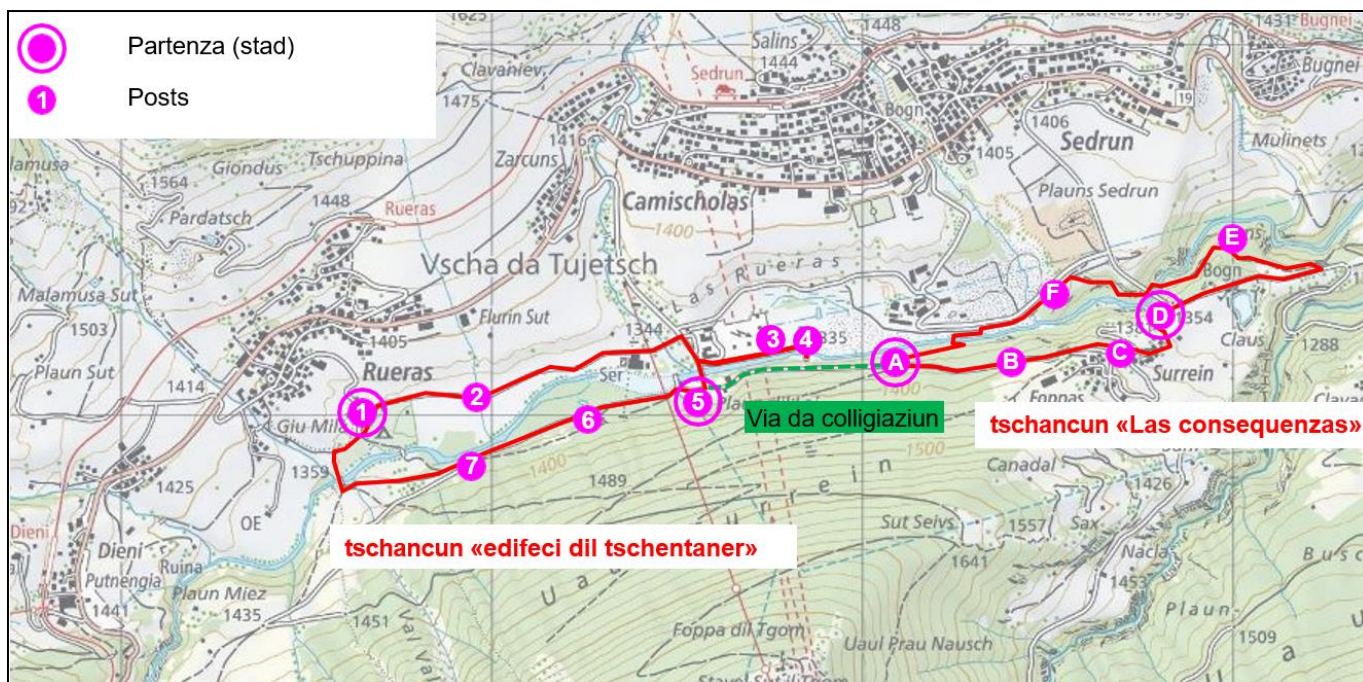
3. Via d'aventura Neat

La Via d'aventura NEAT ei ina purschida pil turissem da stad e d'unviern. La purschida sedrezza oravontut a famiglias ed a hosps individuals. Cheutier s'audan affons (5-11 onns), giuvenils (12-16 onns) e carschi (17-99 onns). Ella cumpeglia dus tschancuns cun plirs posts. Pil menaschi e las lavurs da manteniment vid ils posts ei l'uniun NEATural responsabla. La finamira ei che certas parts dalla Via d'aventura NEAT ein era passablas duront igl unviern. Mintga persuna che traversa la via tematica, fa quei sin atgna resca. L'uniun NEATural surpren negina responsabilidad persunter.

La senda cumpeglia dus tschancuns. Ella sededichescha ella part *edifeci tschentaner* allas premissas, datas da basa ed als records mundials. Ella part *consequenzas* stattan ils construiders dil tunnel, la populaziun e las influenzas sin flora e fauna el center.

La senda vesa ora la stad suandontamein:

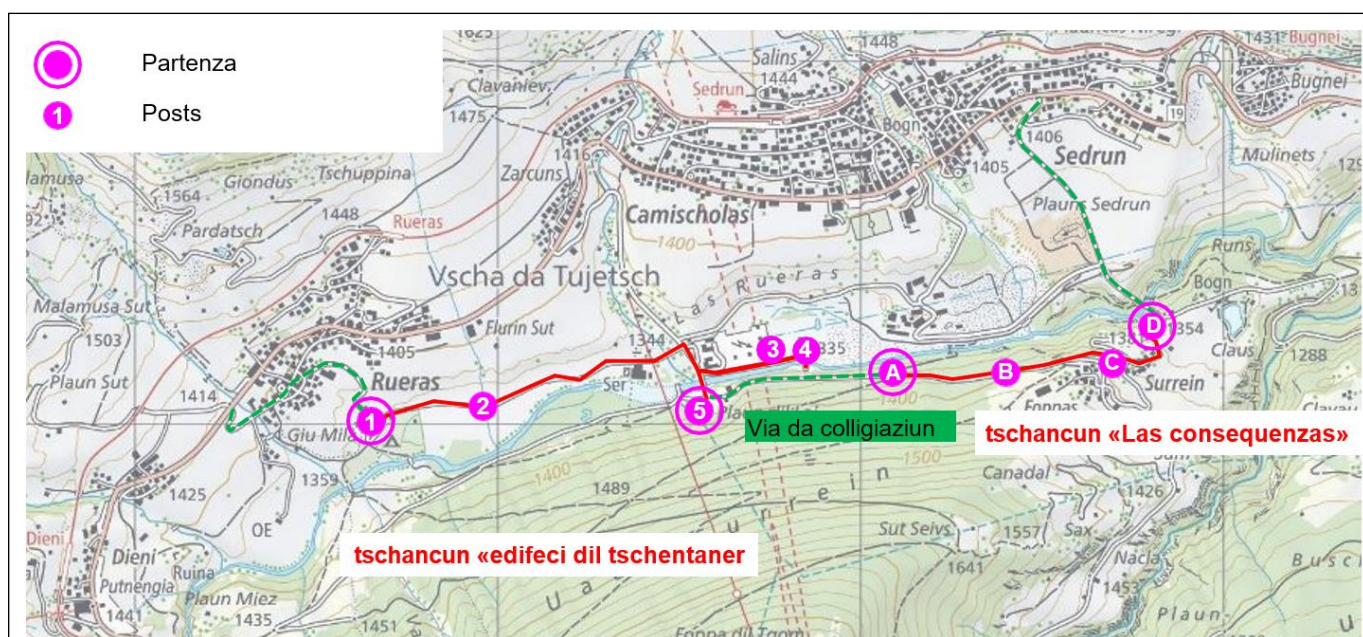

Sendas duront la stad

Tschancun: edifices dil tschentaner	
Distanza	3 kilometers
Posts	6
Temps	1 ura e 20 min – 2 uras
Gruppa avisada	0 – 99 onns

Tschancun: las consecuencias	
Distanza	3 kilometers
Posts	6
Temps	1 ura e 20 min – 2 uras
Gruppa avisada	0 – 99 onns

Duront igl unviern ei buca igl entir tschancun dallas duas parts dalla senda aviarts. Cheusut ein las sendas veseivlas ch'ei passablas duront igl unviern.

Sendas duront igl unviern

Ils posts dallas sendas ein descrets el document *Via d'aventura Neat - documentaziun* (annexa 1). La cumissiun preparatorica vegn a presentar quels posts a caschun dalla seduta dil cussegl da vischnaunca.

4. Finanziaziun dil project e cuosts annuals

Il project final ei calculaus cun ina summa da frs. 679'000.00. Rodund 80% dils cuosts ein gia cuvretgs entras contribuziuns e susteniments dalla Viafier federala, dil program San Gottardo, digl Agid da muntogna, digl Uffeci da natira ed ambient, dil cantun Grischun e d'ulteriurs sponsurs e pliras fundaziuns. Plinavon vegnan era interpresas indigenas a segidar vid la construcziun dalla via. Per recaltgar la summa restonta da frs. 150'000.00 ei la cumissiun preparatorica en buns contacts e quenta cun ulteriurs sustegns. Per che l'uniun NEATural sappi arver la senda tematica la stad 2021 ei ella denton avisada sin l'entira summa da finanziaziun. Mo aschia sa l'uniun surdar las proximas lavurs da detagl e da realiazion. Ord quei motiv ei la cumissiun sedecidida d'inoltrar alla vischnaunca da Tujetsch ina damonda da susteniment ella summa da frs. 150'000.00. Dapli informaziuns tier il project anfleis Vus el document *Via d'aventura Neat - plan da business* (annexa 2).

Sper la damonda da finanziaziun ha l'uniun NEATural dumandau la suprastonza communal, schebein la vischnaunca ei pronta da surprendre entginas lavurs periodicas en connex cul manteniment dalla senda tematica. Quellas lavurs ein menziundas cheusut:

- 1) Il manteniment general pigl access als differentes posts (*segar e tener schuber il spazi*);
- 2) La rumida da neiv pigl access als objects d'exposiziun e dil spazi dils posts;
- 3) Ina controlla annuala dalla terrazza da survesta (*post nr. B*) concernent ils donns.

Tenor ina calculaziun seresultan cuosts annuals da frs. 9'000.00 per quellas lavurs da manteniment. La suprastonza communal ei pronta da surprendre quellas incumbensas e vegn a stipular talas en ina convegno che vegn serrada giu cull'uniun NEATural suenter ch'il cussegl da vischnaunca ha tractau quella damonda da susteniment.

Las lavurs da manteniment vid ils differentes posts dalla Via d'aventura NEAT schaian ella responsabladad dall'uniun NEATural. La vischnaunca surpren era negina responsabladad per donns vid ils objects exponi entras cametgs, bovas, lavinias ni entras autras catastrofas digl ambient. L'uniun NEATural ei obligada da segirar quellas rescas.

5. Posiziun dalla suprastonza communal Tujetsch

La suprastonza ha tractau quella fatschenta a caschun dalla seduta dils 9 da november 2020. La cumissiun preparatorica ha fatg buna lavur e recaltgau la gronda part dalla summa necessaria per la realiazion dil project. Uss maunca aunc ina summa da frs. 150'000.00. La suprastonza engrazia cordialmein pil grond engaschi dalla cumissiun preparatorica. Mintga purschida supplementara pils hosps ed indigens far pli attractiv nossa vischnaunca. Ultra da quei resta igl anteriur plazzal da baghegiar dalla Neat ad in e scadin en buna memoria entras la senda tematica. L'uniun NEATural ei responsabla pil manteniment dils differentes posts. La vischnaunca s'oblighescha sulettamein per certas lavurs da manteniment.

La suprastonza communal ha discussiunau da rudien, co il susteniment dalla vischnaunca duei secumponer per ch'il project sappi vegnir realisau. Ella propona al cussegl da vischnaunca da conceder all'uniun NEATural in emprest da frs. 75'000.00 senza tscheins sur in spazi da 25 onns ed ina contribuiziun a-fonds-perdu ella summa da frs. 75'000.00. La cumissiun preparatorica ha sincerau ch'ella quanti

da saver recaltgar l'entira summa da finanziaziun, aschia ch'ella ei buca avisada sil sustegn finanziel dalla vischnaunca Tujetsch. Reussescha quei buca, sa l'uniun NEATural tuttina realisar la senda Via d'aventura NEAT cun ils susteniments menziunai. Sper quels susteniments finanziels recamonda la suprastanza communal che la vischnaunca duei surpender ils cuosts pil manteniment dalla senda tematica che muntan annualmein a frs. 9'000.00.

La suprastanza communal ei perschudadida che la Via d'aventura NEAT ei ina attractiva purschida per hosps ed indigens e spera ch'il cussegl da vischnaunca detti il consentiment pils susteniments finanziels.

6. Propostas

La suprastanza communal propona al cussegl da vischnaunca:

- a) da prender per enconuschientscha il project elavuraus dalla cumissiun Via tematica NEAT e d'abolir quella cumissiun preparatorica.
- b) da conceder all'uniun NEATural in emprést da frs. 75'000.00 senza tscheins ed ina contribuziun a-fonds-perdu ella summa da frs. 75'000.00 per la realisaziun dalla Via d'aventura Neat. L'uniun NEATural ei obligada da pagar anavos igl emprést enteifer 25 onns (*emprema rata 2021*).

Per mintga contribuziun che l'uniun NEATural retscheiva entochen la realisaziun dalla Via d'aventura NEAT sesminuescha sco emprést igl emprést corrispudentamein e silsunter la contribuziun a-fonds-perdu.

- c) da surpender ils cuosts annuals ella summa da frs. 9'000.00 per las lavurs da manteniment menziunadas vid la Via d'aventura Neat.

Cumissiun preparatorica e suprastanza communal

President communal
Martin Cavegn

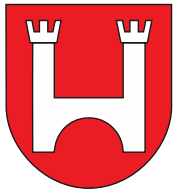

Menader center communal
Simon Collenberg

Annexa 1: Via d'aventura Neat - documentaziun

Annexa 2: Via d'aventura Neat - plan da business

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
04-2020/2023

**Sanaziun dil Bogn Sedrun
e realisaziun da novas purschidas
*credit da planisaziun***

Messadi

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

Per la planisaziun dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun ei in credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00 vegnius concedius a caschun dalla seduta dil cussegl da vischnaunca digl 1. da fevrer 2017. El credit da planisaziun ein las lavurs d'architectura, la planisaziun dallas installaziuns sanitaras e d'electricidad sco era dalla tecnica dil bogn cuntenidas. A caschun dalla medema seduta ei ina cumissiun per la planisaziun dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun vegnida elegida. Silsuentar ei quella cumissiun beinspért semessa alla lavur e ha elavurau pliras variantas pil Bogn Sedrun.

A caschun dalla seduta dils 27 da mars 2019 ha la cumissiun preparatorica presentau treis variantas al cussegl da vischnaunca. La varianta A preveda ina sanaziun. Ils cuosts persuentar muntan a frs. 5'850'000.00. Tier la varianta B eisi previu da sanar il bogn cuvretg, construir in bogn ordaviert ed adattar il spazi d'affons. Il scaldament ei previu tier quella opziun cun atgnas sondas geotermicas. Ils cuosts totals per quella varianta muntan a frs. 10'788'000.00. La varianta C preveda las medemas mesiras, l'energia pil scaldament vegn tier quella sligiaziun retratga dall'energia alpina. Tier la varianta C s'erresultan cuosts totals da frs. 7'788'000.00. Ils cussegliers e las cusseglieras han discussiunau las variantas presentadas. Ina votaziun tier la tractanda ei denton buca vegnida menada atras, aschia ch'il cussegl ha buca elegiu ina varianta. Sco basa per saver decider a caschun d'ina proxima seduta per ina varianta ha il cussegl da vischnaunca proponiu da presentar in plan da finanzas pils proxims onns (*svilup dallas finanzas*) ed ina posiziun da Sedrun Mustér Turissem (SDT) concernent la muntada turistica dil Bogn Sedrun. Ultra da quei ha il cussegl da vischnaunca giavischau d'analisar tgei purschidas alternativs che savessen vegnir offeridas el Bogn Sedrun.

Silsuentar ei la cumissiun preparatorica puspei semessa alla lavur. Sin fundament dils sclariments e las examinaziuns ch'ei stadas necessarias el rom dall'elavuraziun dallas differentas variantas, eisi buca stau pusseivel per la cumissiun da tener en il credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00. La cumissiun preparatorica ha informau il cussegl da vischnaunca a caschun dalla seduta dils 11 da mars 2020 ch'il credit seigi vegnius surtratgs e suttamess ina damonda corrispudenta per in credit supplementar. Il cussegl da vischnaunca ha concediu il credit supplementar ella summa da frs. 23'065.76 pil surpli dils cuosts.

2. Proxims pass

Suentar la seduta dil cussegl da vischnaunca dils 11 da mars 2020 ha il coronavirus procurau per problematicas e sfidas eifer la societad ed en pliras spartas. Duront pliras jamnas han era neginas sedutas giu liug. Aschia ein las lavurs el connex cul project vegnidus frenadas. Ultra da quei ha la cumissiun preparatorica era spitgau sin novitads dil project per in resort a Dieni – in factur che fuss staus da risguardar eifer la procedura da decisiun per ina sanaziun cun ni senza engrondaziun dil Bogn Sedrun. Tochen oz eisi buca enconuscent, cura ch'il resort vegn realisau. Tenor informaziuns dall'Andermatt-Sedrun Sport SA vegn il plan da business per quei project actualmein surluvraus.

Il Bogn Sedrun basegna urgentamein ina sanaziun per che l'infrastructura mondi buca en decadenza. Ord quei motiv ha la cumissiun preparatorica decidiu da cuntinuar cullas lavurs, quei independentamein dalla realisaziun dil resort a Dieni. Ensemen culla nova suprastanza communal ha la cumissiun preparatorica puspei priu enta maun il project el decuors digl atun 2020. Duront entginas sedutas han quels gremis discussiunau da rudien las differentas variantas. Ord vesta dalla suprastanza communal duei la varianta cun in bogn ordaviert buca vegnir persequitada vinavon. Quella varianta caschunass marcantamein pli aults cuosts d'energia, ils quals engreviassen il quen communal fermamein e stessan buca en relaziun culla plivalur. La suprastanza communal sco era la cumissiun preparatorica ein dil meini da buca mo sanar il Bogn Sedrun ed investar frs. 5.5 milliuns persuentar, mobein era da far pli attractiv

quella purschida. Il medem mument ei la scaffiziun d'ina plivalur d'eminenta impurtonza a vesta d'in sustentiment finanziel dil cantun.

Ensemen culla suprastonza communal ha la cumissiun preparatorica elavurau sin fundament da plirs principis, ils quals vegnan explicai el proxim capetel, in sboz (*program dil spazi*) per ina nova varianta. Quella preveda d'adattar il spazi existent dil Bogn Sedrun e cumpletar quel cun entginas novas purschidas. La cumissiun Bogn Sedrun sustegn era quella proposta. Per las lavurs da planisaziun e la calculaziun dils cuosts dalla nova varianta basegna la cumissiun preparatorica uss in credit supplementar. Silsunter vegn la nova varianta suttamessa al cussegl da vischnaunca ed alla radunonza communal per tractaziun.

3. Principis pil project dil Bogn Sedrun

La cumissiun preparatorica, la cumissiun da menaschi Bogn Sedrun e la suprastonza communal han definau comunablamein ils suandonts principis pil project dil Bogn Sedrun:

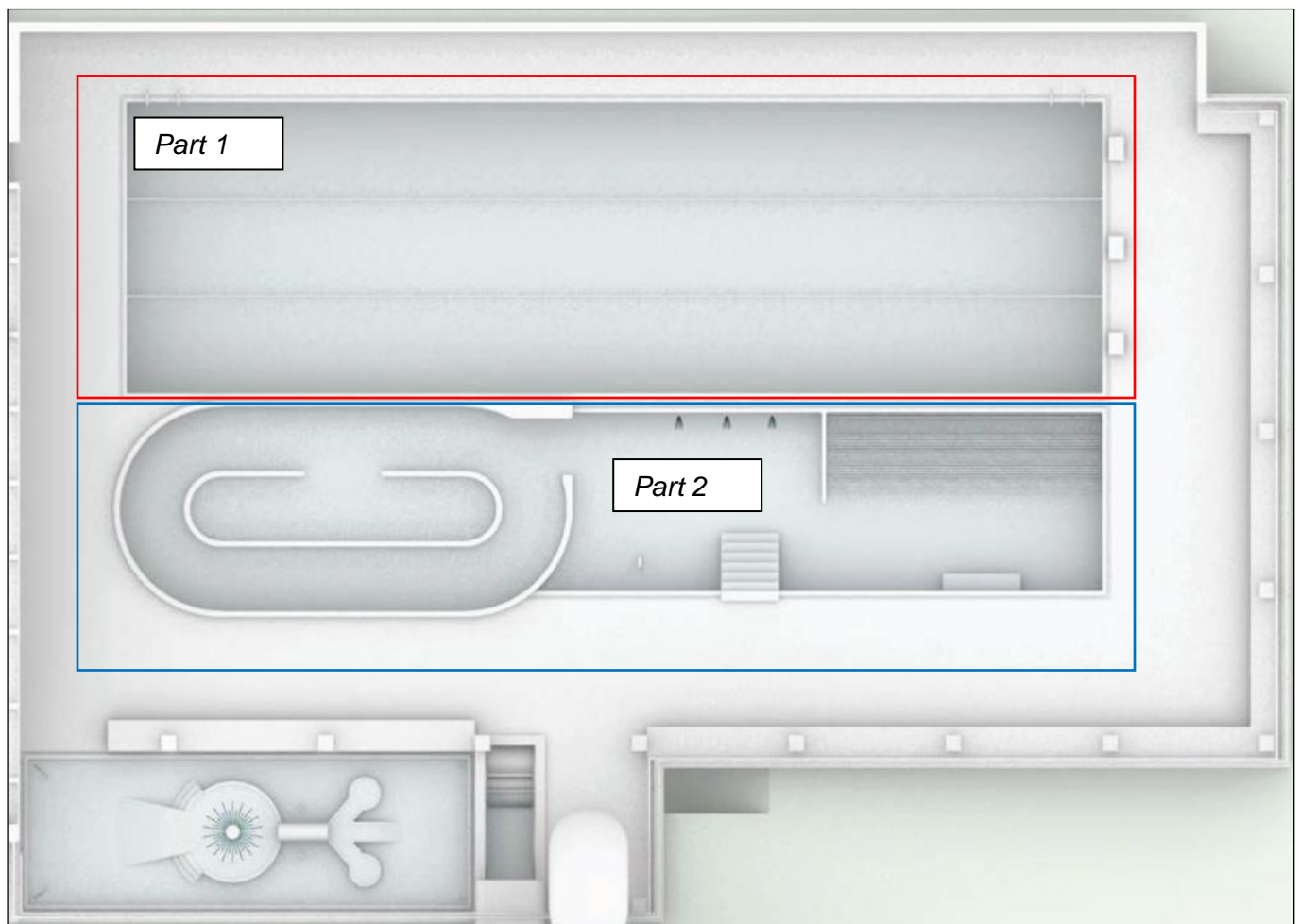
- a) Il deficit dil menaschi dil Bogn Sedrun (*senza risguardar ils tscheins e las amortisaziuns*) duei semover en rama usitada e buca s'augmentar.
- b) Las parts dil bogn da senudar, dil spazi da divertiment/recreaziun e dil bogn d'affons duein vegnir surtratgas cun itschal cromau. Ils cuosts d'investiziun ein pli aults ch'ina cuvrada cun plattas. Persuenter seresulta in considerabel respargn da cuosts egl avegnir el rom dil manteniment sco era tier il menaschi da mintgadi (schubergiar).
- c) L'intenziun ei da crear novas purschidas culla finamira d'augmentar l'attractivada dil Bogn Sedrun. Las novas purschidas ston s'accordar culla strategia turistica ch'ei vegnida elaborada dall'organisaziun turistica SDT ensemen cun las vischnauncas e plirs representants dil turissem – las purschidas ston sedrizzar allas suandontas gruppas da visitaders: famiglias, gruppas e seniors.
- d) L'anteriura scala che menava si ell'ustria duei puspei vegnir reactivada. Il menaschi d'ustria cun cuschina vegn buca menaus vinavon. Persuenter ei la cumissiun preparatorica silla tscherca d'ina sligiazion alternativa che possibilitescha a mintga hosp da sesurvir sesez cun maglias e bubrondas.

4. Idea – nova varianta

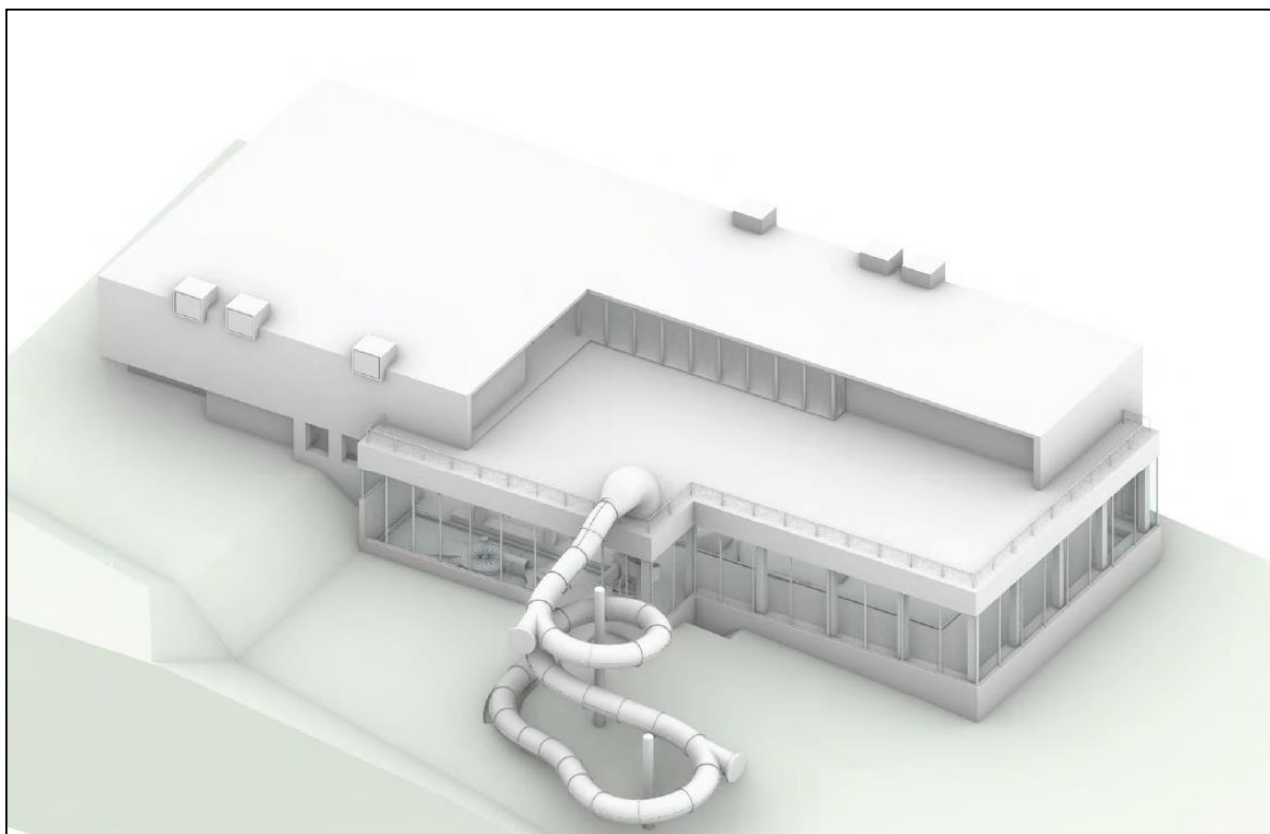
Sin fundament dils principis menziunai ha la cumissiun preparatorica elavurau ensemen culla suprastanza communal il program dil spazi per la nova varianta che preveda sper la sanaziun dil Bogn Sedrun la realisaziun d'ulteriuras novas purschidas.

L'idea ei da surtrer il spazi dil bogn cun itschal cromau e sparter quel en duas parts. L'emprema part cumpeggia treis irals ed ei preveda per senudaders. Tier la secunda part dil bogn stattan il divertiment e la recreaziun el center. En quei sector eisi previu d'installar schischeras sburflontas e treis plazs cun aua sburflonta. La hirundella existenta cun aua circolonta vegn spustada enviers l'ustria. La varianta (sboz) ch'ei vegnida skizzada, ei veseivla cheusut. Dapli visualisaziuns tier la nova varianta anfleis Vus ell'annexa 3. La temperatura d'aua ei el spazi da recreaziun e divertiment pli aulta ch'el bogn pils senudaders. Il respargn dils cuosts pil scaldament dall'aua el sector dils senudaders vegn impundius per scaldar la part pil divertiment e la recreaziun. Aschia seresultan negins cuosts supplementars pil scaldament.

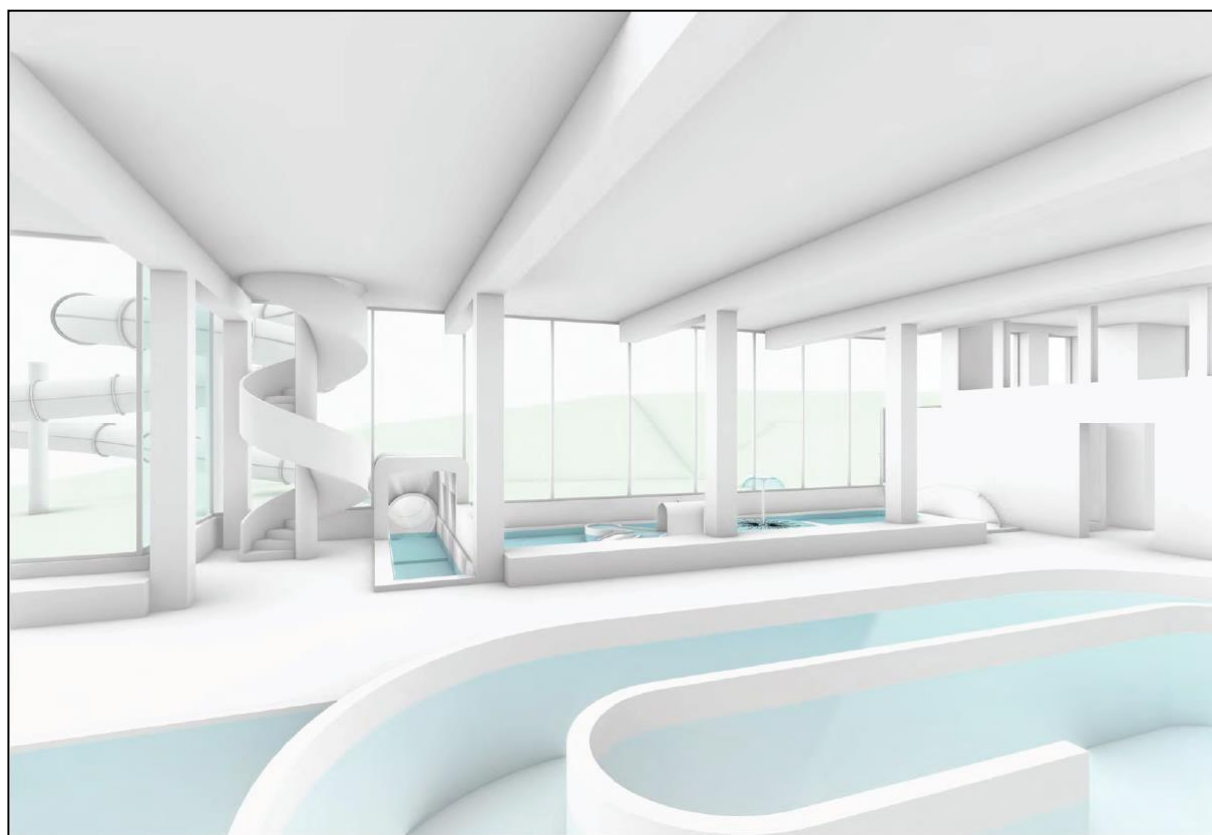
Plinavon eisi previu d'engrondir ed adattar il spazi d'affons. Medemamein ei ina ruschnera sper il bogn d'affons planisada. La nova ruschnera duei vegnir construida aschia ch'ei drova ina engrondaziun minimala dil baghetg enviers il Drun. La ruschnera vegn probablamein a daventar la nova attracziun dil Bogn Sedrun.

Nova varianta – sanaziun dil Bogn Sedrun e realisaziun da novas purschidas (spazi dil Bogn Sedrun)

Nova varianta – sanaziun dil Bogn Sedrun e realisaziun da novas purschidas (ruschnera)

Nova varianta – sanaziun dil Bogn Sedrun e realisaziun da novas purschidas (spazi dils affons)

5. Facit

Sco davosa lavur preparativa eisi previu da schar calcular ils architects ils cuosts dalla nova varianta sco era da schar exequir els las lavurs da planisaziun corrispudentas. La calculaziun dils cuosts ei la basa per saver presentar il project definitiv (*nova varianta*) al cussegl da vischnaunca. Ultra da quei eisi planisau da crear ina visualisaziun da quella varianta per ch'in e scadin sappi s'imaginar sco ei vesa ora sil-suenter el Bogn Sedrun. Per tut quellas lavurs basegna la cumissiun preparatorica in credit supplementar ella summa da frs. 59'000.00.

Tuttas persunas involucadas el project ein perschuidas ch'igl ei necessari da liquidar quellas davosas lavurs da preparaziun avon ch'ils gremis competents duein prender ina decisiun politica. La suprastanza communal, la cumissiun preparatorica sco era la cumissiun da menaschi Bogn Sedrun ein secunvegner sin quella varianta che preveda ina sanaziun e la realisaziun da novas purschidas. Mo ina sanaziun ha numnadamein negina valur supplementara ord vesta dils visitaders dil Bogn Sedrun. Las novas purschidas duein carmalar novs hosps el Bogn Sedrun. Oravontut per famiglias cun affons e camps da gruppas porta la ruschnera sco era il spazi cun aua sburflonta novas pusseivladads da sedivertir e da recreaziun.

Cura ch'ils cuosts dalla nova varianta ein sin meisa, san ils gremis competents decider, schebein quella duei vegnir realisada. Vitier vegn la suprastanza communal era a suttametter il plan da finanzas e la posiziun turistica da Sedrun Mustér Turissem (SDT) sco basa per prender ina decisiun.

La cumissiun preparatorica, la cumissiun Bogn Sedrun e la suprastanza communal ein perschuidi dalla nova varianta e speran ch'il cussegl da vischnaunca detti il consentiment pil credit da planisaziun supplementar.

6. Proposta

La suprastanza communal, la cumissiun Bogn Sedrun e la cumissiun preparatorica proponan al cussegl da vischnaunca:

da conceder in credit supplementar da planisaziun ella summa da frs. 59'000.00 per la varianta sanaziun dil Bogn Sedrun e realisaziun da novas purschidas.

La fatschenta sto aunc vegnir suttamessa al referendum facultativ tenor art. 17 lit. d. dalla constituziun communal.

Cumissiun preparatorica, cumissiun Bogn Sedrun e suprastanza communal

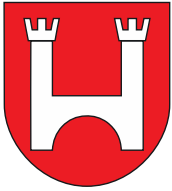

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Annexa 3: Bogn Sedrun - visualisaziun dalla nova varianta

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
04-2020/2023

Niev liug per la dismessa da miardas pils quartiers circumdents (*Tgès'Alva – Niregl*)

Messadi

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

A caschun dalla seduta dils 7 d'october 2020 ha la suprastanza communal presentau al cussegl da vischnaunca il concept per la rimnada da miardas. Quel cumpeglia plirs loghens, nua ch'igl ei previu da plazzar molocs. Sper ils ulteriurs loghens era ei planisau d'installar molocs datier dalla Tgès'Alva. Quei liug ha procurau per grondas discussiuns eifer il cussegl da vischnaunca. Il liug secatta en in quartier che cumpeglia ina retscha da bials clavaus e la Tgès'Alva, in baghetg che stat sut protecziun. Ord vesta dil maletg dil vitg seigi quei buc in liug adattau pil plazzament dils molocs. Ultra da quei mondien biars hosps a spassegiar atras quei quartier. Sin fundament da quels arguments ha il cussegl da vischnaunca decidiu da buca installar molocs datier dalla Tgès'Alva (Via Spinatscha) e surdau l'incarica alla suprastanza communal d'elavurar ina sligiazion alternativa pils molocs ch'eran planisai en quei liug. Tenor il conclus dil cussegl da vischnaunca havess la suprastanza communal era giu la pusseivladad da desister sin l'elavuraziun d'ina autra sligiazion, sch'ella havess manteniun vinavon il sistem existent per la rimnada da miardas en quei contuorn.

Suenter la seduta dil cussegl da vischnaunca ei la suprastanza communal puspei semessa alla lavur e ha analisau da rudien la situaziun el contuorn dalla Tgès'Alva. Ella ha elavurau ina autra sligiazion che vegn uss suttamessa al cussegl da vischnaunca.

2. Niev liug per la dismessa da miardas

Enstagl d'installar molocs datier dalla Tgès'Alva eisi uss previu da fixar il liug per la dismessa da miardas sper il sontget da Gediis (*Via Alpsu 37*) a Sedrun. Cheusut ei il liug indicaus silla carta. Quei liug schai el center dils quartiers circumdants ed ei bein accessibels per pedunzs sco era cun auto. Ord quels impurtonts motivs ha la suprastanza communal elegiu quei liug. Persuenter vegnan las hettas da miardas sper il sontget dils Gediis, datier dalla Tgès'Alva ed el quartier da Niregl spazzadas.

Sper ils molocs eisi planisau da curclar il plaz cun sulada sco era da construir in begl. Ils cuosts per quei plaz ed il begl surpren la corporaziun Aua Cristalla (*cun resalva dall'approbaziun entras la radunonza generala*).

sontget da Gediis - niv liug per la dismessa da miardas

3. Proposta

La suprastonza communal propona al cussegl da vischnaunca

d'approbar il niev liug (*sper il sontget dils Gedijs, Via Alpsu 37*) per la dismessa da miardas sco era la spazzada dallas hettas da miardas sper il sontget dils Gedijs datier dalla Tgèsa'Alva ed el quartier da Niregl.

Suprastonza communal

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg